

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра історії

Проректор із науково-педагогічної роботи
О.А. Кузнецова

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНО-РОЛЬОВИЙ СТАТУС
ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ В ІСТОРІЇ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.03 Історія

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: доктор історичних наук, професор Рижева Н.О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри (Рижева Н.О.)

« » 2020 р.

Анотація: Програмні алгоритми навчальної дисципліни спрямовані на усвідомлення магістрами сутності соціально-рольових ознак поведінки жінки і чоловіка в історії. Запропонований за цільовим спрямуванням теоретичний матеріал й дискусійні питання, як для колективного обговорення так і для самостійної роботи відповідають *опису* навчальної дисципліни. Комплексність поставлених *завдань* дозволяє сформувати гендерну свідомість вільну від статево-рольових стереотипів.

Історична генеза реалізації принципу рівних прав і можливостей відбувається на підставі використання нових освітніх та інформаційних технологій. Проблема прав людини як висхідна у формуванні сучасної ідеології та політики. Права жінок у контексті прав людини. Вплив світових організацій на формування гендерної політики: Ради Європи, Європейського Союзу, ООН.

Здатність оволодіння навичками історіографічного й джерелознавчого аналізу формується у процесі вивчення історичної трансформації питань статі в соціально-гуманітарних дисциплінах: античних джерелах – Платона, Аристотеля, християнській рецепції статі. Проблема статі в контексті ренесансного гуманізму. Теорії Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта та ін. З'ясовується сприйняття статі в нових соціальних науках. Проблематизація статі в історії: ідея культурно-історичної конструкції статі.

Формування знань про основні етапи жіночого руху доводить, що це об'єктивно обумовлено соціально-політичним й економічним розвитком людства. Становлення та розвиток жіночого руху. Ідеали демократії, егалітаризму та їх вплив на формування жіночого руху. Жіночий рух як самостійний феномен суспільно-політичного життя XIX – XX ст. Національні відмінності у моделях жіночих рухів. Жіночий рух в Україні – історія, типологія, регіональні відмінності. Сучасний стан міжнародного жіночого руху – здобутки та завдання.

Проблематика дисципліни викристалізовується крізь фахову компетентність, с саме – *здатність будувати логічно завершений педагогічний процес* у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації. Визначається специфіка гендерної соціалізації в системі освіти. Система освіти як одна з базових інституцій відтворення гендерної стратифікації суспільства та культури в цілому. Функції системи освіти – економічна, політична, соціального контролю та гендер. Гендерні аспекти невідповідності високого освітнього рівня та професійного відбору. Шляхи та форми проявів сексизму та репродукування гендерних стереотипів. Альтернативні освітні практики. Принципи феміністської концепції освіти. Можливості впровадження гендерної чутливої педагогіки.

Особливості українського медіапростору: «транзитна» модель; зв'язок із політичними та фінансовими колами; проблема залежності. Вільні медіа в системі суспільного і політичного представництва. Медіа і громадська думка: основні концепції впливу ЗМІ.

Медіа як механізм інституалізації структури суспільства. Гендерна стратифікація українського суспільства та особливості її відтворення ЗМІ. Способи та сфери присутності чоловіків у вітчизняних мас-медіа. Жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у ЗМІ.

Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України в освітній сфері набуваються за допомогою освоєння матеріалу курсу, що стосується трансформації політичної сфери та участі жінок у політиці. З'ясовуються фактори впливу на формування гендерної політики в Україні. Законодавчі ініціативи щодо утвердження принципу рівних прав і можливостей. Започаткування гендерної статистики та її вплив. Гендерна демократія і українська перспектива.

Ключові слова: права людини, стать, гендер, стереотипи, сексизм, жіночий рух, система освіти, законодавство, політика.

Abstract: Program algorithms of the discipline are aimed at understanding by masters the essence of socio-role characteristics of the behavior of women and men in history. The theoretical material offered for the purpose and discussion questions, both for collective discussion and for independent work correspond to the description of educational discipline. The complexity of the tasks allows to form a gender consciousness free from gender-role stereotypes.

The historical genesis of the implementation of the principle of equal rights and opportunities is based on the use of new educational and information technologies. The problem of human rights as an ascendant in the formation of modern ideology and politics. Women's rights in the context of human rights. The influence of world organizations on the formation of gender policy: the Council of Europe, the European Union, the United Nations.

The ability to master the skills of historiographical and source analysis is formed in the process of studying the historical transformation of gender issues in the socio-humanitarian disciplines: ancient sources - Plato, Aristotle. Christian reception of sex. The problem of gender in the context of Renaissance humanism. Theories of T. Hobbes, J. Locke, J.-J. Rousseau, I. Kant and others. The perception of gender in the new social sciences is being clarified. Problematization of sex in history: the idea of cultural and historical construction of sex.

The formation of knowledge about the main stages of the women's movement proves that this is objectively due to the socio-political and economic development of mankind. Formation and development of the women's movement. The ideals of democracy, egalitarianism and their influence on the formation of the women's movement. Women's movement as an independent phenomenon of socio-political life of the XIX - XX centuries. National differences in models of women's movements. Women's movement in Ukraine - history, typology, regional differences. The current state of the international women's movement - achievements and challenges.

The problems of the discipline are crystallized through professional competence, namely - the ability to build a logically complete pedagogical process in educational institutions of different types and levels of accreditation. The specifics of gender socialization in the education system are determined. The education system as one of the basic institutions of reproduction of gender stratification of society and culture in general. The functions of the education system are economic, political, social control and gender. Gender aspects of the mismatch between higher education and professional selection. Ways and forms of manifestations of sexism and reproduction of gender stereotypes. Alternative educational practices. Principles of the feminist concept of education. Possibilities of introduction of gender sensitive pedagogy.

Features of the Ukrainian media space: "transit" model; liaison with political and financial circles; dependency problem. Free media in the system of social and political representation. Media and public opinion: basic concepts of media influence.

Media as a mechanism of institutionalization of society structure. Gender stratification of Ukrainian society and features of its media reproduction. Ways and spheres of men's presence in domestic mass media. Women and men as objects of media coverage.

The ability to apply knowledge of the legislation and state standards of Ukraine in the field of education is acquired through the development of course material related to the transformation of the political sphere and women's participation in politics. Factors influencing the formation of gender policy in Ukraine are clarified. Legislative initiatives to promote the principle of equal rights and opportunities. Initiation of gender statistics and its impact. Gender democracy and the Ukrainian perspective.

Key words: human rights, gender, gender, stereotypes, sexism, women's movement, education system, legislation, politics.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 014 Середня освіта Спеціалізація: 014.03 Історія Освітня програма: Середня освіта (Історія)	Семестр
		1-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: 6 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістр	12 год.
		Семінарські
18 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
60 год.		
Вид контролю: залік		
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=2129		

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (30%/70%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 014 Середня освіта Спеціалізація: 014.03 Історія Освітня програма: Середня освіта (Історія)	Семестр
		1-й
		Лекції
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=2130	Ступінь: магістр	6 год.
		Практичні, семінарські
		2 год.
		Самостійна робота
		82 год.
		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 8 год. – аудиторні заняття, 82 год. – самостійна робота (7%/93%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета курсу: : усвідомлення студентами сутності соціально-рольових ознак поведінки жінки і чоловіка в історії; формування гендерної свідомості, вільної від статево-рольових стереотипів; окреслення типових статевих рис, визначальних для професійної педагогічної діяльності; поглиблення знань, набутих студентами в результаті слухання базових дисциплін, та визначення нової парадигми в соціально-гуманітарному знанні.

1.2. Завдання курсу:

- дати основні уявлення про предмет та специфіку досліджень соціально-рольових відносин і пріоритетні напрямки їх розвитку;
- ознайомити з суспільним, суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом формування гендерних досліджень як окремої наукової дисципліни;
- сформулювати знання про основні етапи розвитку і становлення теорій гендеру;
- розкрити, відповідно до історичного поступу, способи функціонування в суспільстві в цілому та на рівні повсякденних практик чоловічих та жіночих: стереотипів, ідентичності та ін.;
- сформулювати уявлення про можливості зміни у суспільстві стереотипів про соціально-рольовий статус жінки і чоловіка (в економічній, політичній, правовій, соціальній сферах);
- визначити основні способи репрезентації гендеру у сфері культури;
- засвоїти зміст основних понять та категорій курсу;
- розкрити основні напрями теоретичних досліджень у даній галузі;
- зрозуміти вітчизняну специфіку та проблематику в цій сфері;
- сформулювати знання про можливості і засоби досягнення гендерної рівноваги у суспільстві.

Передумови для вивчення дисципліни: «Історія релігійних та етичних вчень», «Філософія», «Історія стародавнього світу», «Історія середніх віків», «Нова історія країн Європи та Америки», «Новітня історія Країн Європи та Америки», «Соціологія», «Цивільне та сімейне право», «Культурологія» та ін.

Навчальна дисципліна складається з **3-х кредитів**.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність синтезувати та використовувати знання з основних теорій історичного розвитку, методології історичної науки, її періодизацію.

ПРН 5. Знання теорії й методології історичної науки, методики вивчення суспільних явищ і процесів, пам'яток матеріальної і духовної культури.

ПРН 6. Використання принципів і методів збору, систематизації, узагальнення і використання інформації, проведення наукових досліджень за профілем спеціальності.

ПРН 9. Здатність працювати в групі продуктивно, відіграючи провідну роль в окремих випадках, головуючи під час дебатів та дискусій у міжнародній та мультикультурній групі.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Вміння формулювати задачу, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку.

ЗК 2. Здатність працювати в команді, виконуючи провідну роль, в міжнародній та мультикультурній групі.

ЗК 3. Здатність працювати автономно, скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, та представляти результат вчасно.

ЗК 4. Уміння діяти в межах етики професійних взаємин, навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 5. Гнучкість мислення. Набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій.

ЗК 6. Популяризаційні навички. Здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в

історії для загальної публіки (не фахівців).

II. Фахові:

ФК 1. Здатність застосовувати знання про сучасні досягнення з історичної науки.

Здатність застосовувати набуті знання для вирішення конкретних педагогічних, методичних, науково-практичних, інформаційно-пошукових завдань у своїй професійній діяльності.

ФК 2. Знання вітчизняної та світової історії. Знання основних історичних процесів та подій усіх континентів від давнини до сьогодення, їх взаємозв'язок, сучасні дискусії на цю тему та напрями дослідження.

ФК 3. Здатність планувати, організовувати і вести навчально-виховну роботу.

ФК 4. Здатність формувати стійкий інтерес до професійної діяльності і науки.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві

Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій

Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін.

Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.

Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю

Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі.

Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності.

Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. Гендерна демократія і українська перспектива держави.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.

Тема 1. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві

Історична генеза реалізації принципу рівних прав і можливостей. Проблема прав людини як висхідна у формуванні сучасної ідеології та політики. Права жінок у контексті прав людини. Вплив всесвітніх конференцій на утвердження прав жінки як людини. Вплив європейських та світових організацій на формування гендерної політики: Ради Європи, Європейського Союзу, ООН.

Ідея становлення національних установ та основні вимоги до них. Функції національних установ, їх роль та завдання. Основні типи національних механізмів забезпечення рівності прав людини. Сучасні вимоги до інституційних національних механізмів. Особливості формування національних механізмів в Україні. Комплексний підхід до проблеми рівності та нова роль національного механізму.

Знання про гендер як навчальна дисципліна. Науково-методологічні та методичні основи вивчення гендеру. Поняття гендеру: багатоваріантність і специфіка визначень.

Конструктивно-перетворюючий вплив знань про гендер на історичний розвиток суспільства, гендерний вимір людського розвитку. Індекс розвитку з урахуванням гендерного фактору.

Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій

Проблема соціально-рольового статусу жінки і чоловіка у дофілософських джерелах. Філософська рефлексія статі. Егалітарні ідеї «Держави» Платона. Ідея природної ієрархії статей у Арістотеля. Ранньохристиянська рецепція статі. Євангельська ідея рівності та її трансформація в роботах Отців Церкви. Дихотомія духовного/матеріального та ієрархія статей у Августина. Усталення статевої ієрархії в філософії томізму. Проблема статі в контексті ренесансного гуманізму. Ідея природної рівності жінок і чоловіків у Т. Гоббса. Патріархальна теорія Філмера та її критика Дж. Локком. Теорія статевого диморфізму Ж.-Ж. Руссо: «раціональний» чоловік та «емоційна жінка». Рефлексія проблеми статі у І. Канта. Подолання статевої односторонності в філософії німецького романтизму; Дихотомія чоловічого/жіночого та публічного/приватного у гегелівській філософії права. Марксизм про класові корені статевої нерівності. Проблема статі в нових соціальних науках. Проблематизація статі в історії: ідея культурно-історичної конструкції статі.

Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін.

Соціально-економічні перетворення в Європі та Північній Америці кінця XVIII – XIX ст. та їх вплив на зміну суспільного становища жінок та чоловіків. Залучення жінок до промислового виробництва. Освіта жінок. Основні форми дискримінації жінок у XIX ст. Освіта, заангажованість у виробничу діяльність. Моделі шлюбно-сімейної поведінки. Становлення та розвиток жіночого руху. Ідеали демократії, егалітаризму та їх вплив на формування жіночого руху. Жіночий рух як самостійний феномен суспільно-політичного життя XIX – XX ст. Основні типи жіночих організацій (культурно-просвітні, феміністичні, профспілкові, партійні та ін.). «Буржуазний» та «пролетарський» жіночі рухи. Рух суфражисток та його історичні здобутки. Національні відмінності у моделях жіночих рухів. Жіночий рух в Україні – історія, типологія, регіональні відмінності. Сучасний стан міжнародного жіночого руху – здобутки та завдання.

Фемінізм як ідеологія та політика. Перша хвиля фемінізму. Ідейні витоки фемінізму – раціоналізм XVIII ст., лібералізм, соціальні утопії та романтизм XIX ст. Друга хвиля фемінізму. Лібералізм як чинник формування політичної стратегії фемінізму. Соціалістичний (соціал-демократичний) фемінізм. Проблема соціальної солідарності та національної ідентичності в ідеології фемінізму. Виокремлення ідеології фемінізму з ідеологій лібералізму, соціалізму, радикалізму та націоналізму впродовж XIX – на початку XX ст.

Становлення та розвиток феміністичних ідеологій в Україні. Фемінізм і націоналізм. Особливості розвитку феміністичної теорії на західноукраїнських землях та в Наддніпрянській Україні.

Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.

Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.

Джерела та функціонування стереотипів: міфи і реальність соціально-рольового статусу жінки і чоловіка в історії. Історичний та етнокультурний характер уявлень про фемінність та маскуліність. Дослідження гендерних відмінностей та їх результати. Інтелектуальні та соціально-психологічні характеристики жінок і чоловіків: чи відмінності переважають подібність.

Структурно-функціональна теорія відтворення соціальних ролей жінок і чоловіків. Диференціація ролей у теорії соціального конфлікту. Зміст сучасних уявлень про типові характеристики жінок і чоловіків. Концепція соціальної андрогінії. Уявлення про ролі та характеристики жінок і чоловіків в українському суспільстві.

Джерела та засоби гендерної соціалізації. Основні агенти гендерної соціалізації: сім'я, академічні та неформальні шкільні субкультури, вуз, армія, ЗМІ, значущі інші. Основні етапи становлення гендерної ідентичності. Форми підпорядкування суспільним гендерним нормам: конформізм, інтерналізація, ідентифікація. Механізми засвоєння рольової моделі: диференційне підсилення та наслідування.

Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю

Еволюція форм сім'ї й розподіл влади на різних етапах людської історії. Статусно-рольова структура сучасної української сім'ї. Проблема неоплачуваної домашньої праці жінок. Взаємозв'язок професійної та домашньої сфер діяльності. Процеси розподілу обов'язків у сім'ї. Модель сімейного консенсусу. Домогосподарка – «одна кар'єра на двох».

Материнство та батьківство як соціокультурні феномени. Соціальні та психологічні особливості взаємовідносин: мати – донька, мати – син, батько – донька, батько – син. Дослідження причин розлучень і конфліктів у сім'ї.

Проблема соціально-історичних відносин жінок і чоловіків як предмет економіки. Проблема статусу жінок у ринковій економіці. Вплив ринкових реформ на становище жінок в пост-комуністичних країнах. Гендерна нерівність в українській економіці.

Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків як предмет економіки. Проблема статусу жінок у ринковій економіці. Вплив ринкових реформ на становище жінок в пост-комуністичних країнах. Гендерна нерівність в українській економіці.

Домашнє господарство як економічна одиниця. Рішення про шлюб (розлучення) та його економічне обґрунтування. Економічна влада та розподіл обов'язків у сім'ї. Проблема неоплачуваної домашньої праці та її економічної оцінки. Поняття «ціни дитини». Економічні витрати на виховання дитини та проблема низької народжуваності.

Жінки та чоловіки на ринку праці: зайнятість та безробіття. Трудова мотивація та стаття. Гендерні стереотипи та економічна поведінка. Економічний зв'язок між оплачуваною та неоплачуваною працею. Стратегії соціальної допомоги працюючим жінкам та їх ефективність. Чинники жіночого та чоловічого безробіття. Гендерні особливості безробіття. Жіноче безробіття як соціальна проблема. Економіка виживання: неформальна зайнятість жінок та чоловіків. Міжнародний досвід антидискримінаційного законодавства на ринку праці. Теорія людського капіталу. Інвестиції в людський капітал жінок та чоловіків як причина нерівності в оплаті праці. Наслідки нерівності в оплаті праці: фемінізація бідності та її наслідки. Глобалізація та її економічні наслідки для чоловіків та жінок. Трудова міграція за кордон: чоловіки та жінки. Нові можливості та небезпеки.

Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі.

Система освіти як одна з базових інституцій відтворення гендерної стратифікації суспільства та культури в цілому. Функції системи освіти (економічна, соціального відбору, політична, соціального контролю) та гендер. Гендерні аспекти невідповідності високого освітнього рівня та професійного відбору.

Специфіка гендерної соціалізації в системі освіти. Проблеми виховання з точки зору гендеру. Освіта та формування гендерних ролей. «Прихований навчальний план» та його виміри: організація діяльності освітнього закладу, гендерні відносини на роботі, гендерна стратифікація вчительської професії. «Гендерна нейтральність» навчальної літератури. Гендерні відмінності стилю викладання.

Шляхи та форми проявів сексизму та репродукування гендерних стереотипів. Альтернативні освітні практики. Принципи феміністської концепції освіти. Можливості впровадження гендерно чутливої педагогіки.

Публічність і масова комунікація: проблема розрізнення і визначення. Маскулінний характер сфери публічного. Вітчизняна традиція масового комунікативного процесу як ідеологічно зумовленого інформування. Вага і місце ЗМІ серед інших соціальних інститутів суспільства, що трансформується.

Особливості українського медіапростору: «транзитна» модель; зв'язок із політичними та фінансовими колами; проблема залежності. Вільні медіа в системі суспільного і політичного представництва. Медіа і громадська думка: основні концепції впливу ЗМІ.

Медіа як механізм інституалізації структури суспільства. Гендерна стратифікація українського суспільства та особливості її відтворення ЗМІ. Способи та сфери присутності чоловіків у вітчизняних мас-медіа. Жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у ЗМІ.

ЗМІ як система витворення колективних моделей поведінки. Образ чоловіка та образ жінки в мас-медіа. Пропаговані моделі «жіночості» та «чоловічості». Зміст «маскулінності» у вітчизняних ЗМІ. Реклама як окремий різновид соціальної комунікації.

Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі

Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності.

Історичний аспект формування основних характеристик спілкування. Чоловік і жінка як об'єкти спілкування. Роль гендеру у створенні мовної картини світу. «Жіноча» мова – міф чи реальність? Мовний сексизм або дискримінаційне зображення статей у мові. Гендерні упередження, спільні для усіх мов. Мовне зображення чоловіка як норми, а жінки як відхилення від норми. Ігнорування і «замовчування» жінок. Лексичні лакуни, семантична асиметрія та гендерні стереотипи. Проблема родових іменників та займенників. Маркована жінка. Другорядність та меншовартість слів жіночого роду. Політика називання: імена, звання та інші форми звертання. Сексизм у різних видах текстів та сферах використання мови. Мовний аспект гендерних стереотипів у текстах ЗМІ. Особливості прихованого сексизму у мові. У пошуках недискримінаційної мови. Мовна політика. Рекомендації щодо використання недискримінаційної мови. Зміни, що сталися у мові внаслідок феміністського руху.

Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. гендерна демократія і українська перспектива держави.

Фактори впливу на формування гендерної політики в Україні. Проблема інтеграції України в міжнародне співтовариство. Міжнародні чинники впливу на гендерну політику держави. Законодавчі ініціативи щодо утвердження принципу рівних прав і можливостей. Роль громадських жіночих організацій у становленні гендерної політики. Жіночі та гендерні дослідження як показник формування гендерної політики. Впровадження гендерної освіти у навчальних закладах України. Започаткування гендерної статистики та її вплив. Гендерна демократія і українська перспектива.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		лек	сем	лаб	інд	сам. роб
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.						
Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві	10	1	2			7
Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	10	1	2			7
Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	10	2	2			6
Усього:	30	4	6			20
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.						
Тема 4.Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	10	2	2			6
Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	10	2	2			6
Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	10	2	2			6
Усього:	30	6	6			18
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі						
Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності	15	1	2			12
Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці.гендерна демократія і українська перспектива держави.	15	1	4			10
Усього:	30	2	6			22
Разом:	90	12	18			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усьог о	У тому числі				
		лек	сем	лаб	інд	сам. роб
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.						
Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві	10	1				9
Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	10	1				9
Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	10	1				9
Всього:	30	3				27
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.						
Тема 4.Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	10	1				9
Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	10	1				9
Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	10	1				9
Всього:	30	3				27
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі						
Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності	15		1			14
Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці.гендерна демократія і українська перспектива держави.	15		1			14
Всього:	30		2			28
Разом:	90	6	2			82

4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми лекції	Кількість год.
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.		
1.	Тема 1-2. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	2
2.	Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	2
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.		
3.	Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	2
4.	Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	2
5.	Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	2
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі		
6.	Тема 7-8. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. гендерна демократія і українська перспектива держави.	2
Всього:		12

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми лекції	Кількість год.
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.		
1.	Тема 1-2. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	2
2.	Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	1
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.		
3.	Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	1
4.	Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	1
5.	Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	1
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі		
6.	Тема 7-8. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. гендерна демократія і українська перспектива держави.	
Всього:		6

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми семінару	Кількість год.
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.		
1	Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві	2
2	Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	2
3	Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	2
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.		
4	Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	2
5	Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	2
6	Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	2
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі		
7	Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності	2
8	Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. гендерна демократія і українська перспектива держави.	4
Всього:		18

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми семінару	Кількість год.
Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві. Основні етапи жіночого руху.		
1	Тема 1. Вступ. Історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві	
2	Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	
3	Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	
Кредит 2. Становлення гендерної ідентичності. Проблема соціальних відносин жінок і чоловіків у історії.		
4	Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності.	
5	Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	
6	Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики, жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	
Кредит 3. Гендерна демократія на сучасному етапі		
7	Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності	1
8	Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. гендерна демократія і українська перспектива держави.	1
Всього:		2

6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

7. Самостійна робота
Денна форма навчання

№ n/n	Назва теми	К-сть годин ДФН
	Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві	20
1.	Специфіка та зміст гендерних підходів до аналізу суспільних явищ. Розмежування понять «стать» і «гендер». Гендер як соціальний конструкт статі.	10
2.	Критика теорії патріархату в соціальних теоріях XVII—XVIII ст. Парадигма фемінного і маскулінного в психоаналізі. Функціоналістська теорія статевої відмінності.	10
	Кредит 2. Основні етапи жіночого руху. Становлення гендерної ідентичності.	18
3.	Фактори формування та параметри вияву суспільної нерівноправності статей у XIX ст. Основні джерела та етапи розвитку гендерних студій у Європі та США.	6
4.	Обмеження, що накладає на індивіда традиційна гендерно-статева роль. Поняття гендерної ідентичності.	6
5.	Основні пояснювальні теорії виникнення інституту сім'ї та гендерних взаємовідносин у ній. Відмінності егалітарного та патріархального сімейного устрою. Типи сімейних груп залежно від жіночих життєвих стратегій.	6
	Кредит 4. Гендерна демократія на сучасному етапі	22
6.	Шляхи та форми проявів сексизму та репродукування гендерних стереотипів у навчальному процесі. Основні принципи феміністської концепції освіти. Мас-медіа як механізм інституалізації соціальної (гендерної) нерівності. Мас-медіа і нормативний тиск: моделі гендерної поведінки, пропоновані ЗМІ.	12
7.	Міжнародна, регіональна, національна гендерні політики: спільні риси та особливості конкретного прояву. Українські перспективи гендерної демократії.	10
	Разом	60

Заочна форма навчання

<i>№ п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>К-сть годин ЗФН</i>
	Кредит 1. Забезпечення рівності чоловіка і жінки у громадянському суспільстві	27
1	Специфіка та зміст гендерних підходів до аналізу суспільних явищ. Розмежування понять «стать» і «гендер». Гендер як соціальний конструкт статі.	13
2	Критика теорії патріархату в соціальних теоріях XVII— XVIII ст. Парадигма фемінного і маскулінного в психоаналізі. Функціоналістська теорія статевої відмінності.	14
	Кредит 2. Основні етапи жіночого руху. Становлення гендерної ідентичності.	27
3	Фактори формування та параметри вияву суспільної нерівноправності статей у XIX ст. Основні джерела та етапи розвитку гендерних студій у Європі та США.	9
4	Обмеження, що накладає на індивіда традиційна гендерно-статева роль. Поняття гендерної ідентичності.	9
6	Основні пояснювальні теорії виникнення інституту сім'ї та гендерних взаємовідносин у ній. Відмінності егалітарного та патріархального сімейного устрою. Типи сімейних груп залежно від жіночих життєвих стратегій.	9
	Кредит 4. Гендерна демократія на сучасному етапі	28
7	Шляхи та форми проявів сексизму та репродукування гендерних стереотипів у навчальному процесі. Основні принципи феміністської концепції освіти. Мас-медіа як механізм інституалізації соціальної (гендерної) нерівності. Мас-медіа і нормативний тиск: моделі гендерної поведінки, пропоновані ЗМІ.	14
8	Міжнародна, регіональна, національна гендерні політики: спільні риси та особливості конкретного прояву. Українські перспективи гендерної демократії.	14
	Всього	82

8. Перелік тем індивідуальних навчально-дослідних завдань, реферативних робіт мультимедійних презентацій, доповідей

1. Виникнення та інституалізація гендерних досліджень: світовий контекст.
2. Розвиток та інституалізація гендерних досліджень в Україні.
3. Проблема гендерної методології у соціальних та соціально-гуманітарних науках.
4. Поняття «статі», «гендеру», їх виникнення та розмежування.
5. Гендерна реальність і гендерні перспективи розвитку українського суспільства.
6. Теорія кохання Платона в контексті гендерних відношень давньогрецького суспільства.
7. Теорії суспільного договору та проблема рівності статей.
8. Ідея андрогіна в німецькому романтизмі.
9. Проблема «жіночої істерії» в психології XIX – XX століть.
10. Теорії статево-рольових відмінностей в соціології.

11. Феномен суффражистського руху.
12. Характер жіночих організацій у Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях: порівняльна характеристика.
13. Українська «жіноча періодика» як складова жіночого руху.
14. Сучасний міжнародний жіночий рух: єдність та різноманіття національних моделей.
15. Основні засади філософії жіночого буття у трактуванні Сімони де Бовуар («Друга стаття»).
16. Історія жінки як історія сексуальності (М. Фуко «Історія сексуальності»).
17. Наукове артикулювання «жіночої культури».
18. Ліберальний фемінізм у контексті національно-визвольних завдань (на прикладі публіцистичної спадщини Мілени Рудницької).
19. Радикальний фемінізм – суспільна провокація чи дієвий чинник суспільних змін?
20. Ліберальний фемінізм: ідейно-теоретичні джерела та еволюція розвитку.
21. Соціалістичний та марксистський фемінізм: основні засади та історичний досвід.
22. Фемінізм у контексті розвитку психоаналізу, фройдизму та неофройдизму.
23. Ліберальний фемінізм: ідейно-теоретичні джерела та еволюція розвитку.
24. Соціалістичний та марксистський фемінізм: основні засади та історичний досвід.
25. Фемінізм у контексті розвитку психоаналізу, фройдизму та неофройдизму.
26. Проблеми інституалізації гендерних досліджень в українській академічній науці.
27. Феміністська критика, жіночі студії, гендерні дослідження: перспективи для України.
28. Молодіжні субкультури і сексуальна революція 1960 – 1970-х та їх вплив на розвиток досліджень сексуальності.
29. Націоналізм і фемінізм в українському контексті.
30. Гендерні студії та жіночий рух в Україні: проблеми співвідношення теорії і практики.
31. Теорії біологічного детермінізму у визначенні статей.
32. Гендерні відмінності в концепції психологічного детермінізму.
33. Соціокультурна зумовленість статей (за працями Маргарет Мід).
34. Гендер як соціальний конструкт.
35. Комплекс маскулінності: основні характеристики.
36. Патріархальний та сучасний ідеали жіночності.
37. Трансформація ставлення до жінок та жіночої ролі в суспільстві.
38. Ціннісно-нормативна природа гендерних стереотипів у суспільстві.
39. Гендерні відмінності крізь призму громадської думки в Україні і світі.
40. Історичний характер гендерних ролей і стереотипів.
41. Інтелектуальні та емоційні гендерні відмінності: дослідження та їх результати.
42. Соціальні ролі у гендерному вимірі: концепції та дослідження.
43. Незвичні герої: інверсія гендерних ролей у художніх творах (казках, фільмах, мультфільмах, комп'ютерних іграх тощо) та її вплив на формування гендерної ідентичності.
44. Леді та джентльмени: етикет як гендерний ритуал.
45. Криза маскулінності та ключові моделі чоловічої гендерної ідентичності в сучасній Україні.
46. «Інакша» реальність: соціокультурні та особистісні проблеми існування нетрадиційної ідентичності.
47. Статус та роль чоловіка в сучасній сім'ї.
48. Наявна та прихована гендерна дискримінація в сім'ї.
49. Стабільність шлюбу та професійна праця жінок.
50. Гендерні особливості критеріїв відбору партнера на шлюбному ринку.
51. Проблеми репродукції та «право жінок на власне тіло».

52. Нові форми шлюбу та гендерний розподіл влади в них.
53. Розлучення: сучасна українська та західна практика (гендерний аспект).
54. Основні напрями феміністичної критики в економічній теорії.
55. Економічні теорії дискримінації та гендерна нерівність.
56. Міжнародний досвід антидискримінаційного законодавства на ринку праці.
57. Теорія людського капіталу та гендерна нерівність.
58. Фемінізація бідності та її соціальні наслідки.
59. Глобалізація та її різні економічні наслідки для чоловіків та жінок.
60. Конституція України про рівність прав і можливостей чоловіків і жінок.
61. Державні програми та врахування в них інтересів і потреб жіночого і чоловічого населення країни.
62. Роль політичної волі у створенні та функціонуванні механізму забезпечення рівних прав і можливостей.
63. гендерні квоти як засіб і ресурс рівних можливостей.
64. Представницька демократія як відображення рівності (нерівності) чоловіків і жінок у країні.
65. Роль, місце, статус жінки і чоловіка в політичній системі українського суспільства.
66. Природне та соціальне право: генетична детермінанта.
67. Конституція України про рівні права і можливості.
68. Міжнародне право про рівні права і можливості.
69. Закон про рівні права і можливості: порівняльний аналіз його прийняття.
70. Сорок третя Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (Нью-Йорк, 2000 р.) про рівні права і можливості, аналіз прийнятих на ній документів.
71. Освіта жінок та чоловіків в античній культурі.
72. Доступ до освіти як запорука нормального розвитку особистості в роботі М. Волстоункрафт «Захист прав жінок» (1792 р.).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64		
E	50-54	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
FX	35-49		
		2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР, залік). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є

систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, самостійних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Відмінно 10-9 балів - Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Дуже добре 8-7 балів - Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна

Добре 6-5 балів - Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок

Задовільно 4-3 балів - Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих

Незадовільно 2-1 балів - Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Реферат

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів: 1) обсяг виконаного реферату; 2) якість написання.

1. Оцінка “відмінно” (20-16 балів)

20 балів – Реферат виконано на актуальну тему з використанням сучасних методів дослідження, логічно-структурна побудова роботи відповідає змісту. В рефераті вірно визначено мету, глибоко досліджується практичний аналіз проблеми. Коректно подаються висновки. Витримано графік виконання реферату, оформлення у відповідності до державних стандартів та вимог. Презентація виконана на високому рівні із використанням сучасних методів. Доповідач вірно відповів на поставлені запитання аудиторії.

19-18 балів - Реферат виконано на актуальну тему з використанням сучасних методів дослідження, є неточності в логічно-структурній побудові. В рефераті вірно визначено мету, наводиться практичний аналіз проблеми. Є незначні недоліки у формулювання висновків. Витримано графік виконання реферату, оформлення у відповідності до державних стандартів та вимог. Презентація виконана на високому рівні із використанням сучасних методів. Доповідач припустився незначних помилок при відповідях на поставлені запитання аудиторії.

17-16 балів - ставиться за реферат, який має обсяг 14 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; у змісті реферату викладена актуальність, мета, завдання; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

2. Оцінка “добре” (15-10)

15-14 балів - ставиться за реферат, який має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 2-3 джерела, але містить певні помилки.

13-12 балів ставиться за реферат, який має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4 джерела.

11-10 балів ставиться за реферат, який має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 5 джерел, відповідає сучасним правилам.

3. Оцінка “задовільно” (9-4)

9-8 бали - ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше двох наукових джерел і є помилки.

7-6 балів – ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше трьох наукових джерел і є помилки.

5-4 балів - ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

3-1 Оцінка “незадовільно” ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами, немає змісту, вступу, висновків.

Творче завдання

30-25 балів - робота студентом виконана в повному обсязі, високий понятійний рівень; глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється; осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом; логічність та послідовність під час відповіді; доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень; вміння виділяти головне; вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки; вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми; стилістично грамотна мова, робота виконана майже на 90-100% від загального обсягу

24-19 балів – робота студентом виконана в повному обсязі, високий понятійний рівень; глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;

осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом; логічність та послідовність під час відповіді; доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень; вміння виділяти головне; вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки; вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми; стилістично грамотна мова, допускаються незначні помилки, робота виконана майже на 80-89% від загального обсягу.

18-13 балів - робота студентом виконана не в повному обсязі, але доведено та проаналізовано теорії, концепції, вчення, які вивчалися; самостійність мислення; впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, обсяг виконаних завдань становить від 50% до 59% від загального обсягу.

7-12 балів - робота студентом виконана не в повному обсязі, не описані явища, не виявлено розуміння основних положень завдання. Тема не розкрита, актуальність не доведена, не виділені головні завдання; не зроблені висновки, не показана перспектива розвитку ідеї або проблеми; стилістично неграмотна мова.

6-1 балів - студент не описує явища, не виявляє знання і розуміння основних положень завдання. Тема не розкрита, актуальність не доведена, не виділені головні завдання; не зроблені висновки, не показана перспектива розвитку ідеї або проблеми; стилістично неграмотна мова.

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Поточне оцінювання та самостійна робота								КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	300/100
40	30	10	30	40	10	30	50		

Розподіл балів, які студенти отримують за 3 кредити

Кредит та тема	Академічний контроль (форма представлення)*	Кількість балів (за видами роботи)**	Кількість балів всього за кредит
Кредит № 1			100
Тема 1. Вступ: історичні періоди формування світогляду про права людини та забезпечення рівності жінки і чоловіка у сучасному громадянському суспільстві	- Семінар 1. - Творче завдання	10 30	
Тема 2. Проблема статі в соціально-гуманітарних науках: історична генеза концепцій	- Семінар 2. - Реферат за тематикою кредиту	10 20	
Тема 3. Жіночий рух як закономірний етап суспільних змін	- Семінар 3. - Тест	10 20	
Кредит № 3			100
Тема 4. Гендерні ролі та стереотипи у суспільстві. Становлення гендерної ідентичності	- Семінар 4. - Реферат за тематикою кредиту	10 20	
Тема 5. Гендерні відносини в родині. Розподіл сучасного ринку праці за статтю	- Семінар 5. - Творче завдання	10 30	
Тема 6. Гендерні аспекти освітньої політики. Жінки і чоловіки як об'єкти висвітлення у масовій культурі та медіапросторі	- Семінар 6. - Тест	10 20	
Кредит №3			
Тема 7. Особливості мовного спілкування чоловіків і жінок у професійній діяльності	- Семінар 7. - Реферат за тематикою кредиту	10 20	100
Тема 8. Трансформація політичної сфери та участь жінок і чоловіків у політиці. Міжнародний вимір і Україна	- Семінар 8. - Семінар 9. - Творче завдання - Тест	10 10 30 20	
Всього балів		300 балів	300
300(загальна кількість набраних балів)÷3(кількість кредитів)=100(підсумковий бал)			

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, творчі завдання реферати), презентації результатів досліджень, контрольні роботи.

11. Методи навчання.

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література Базова

1. Бондарчук О. І. Гендерні характеристики та особливості їх урахування в управлінні ЗНЗ : конспект лекції для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів / О. І. Бондарчук. К.: ЦППО, 2004. – 20 с.
2. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія / О. І. Бондарчук. – К. : Наук, світ, 2008. – 318 с.
3. Гендерна інтеграція в гуманітарному знанні : [зб. Всеукр. студент, наук.-практ. конф. 23 травня 2007 р. / ред. кол. В.П. Кравець та ін.]. – Т. : ТНПУ, 2007. – 104 с.
4. Гендерний підхід в управлінні загальноосвітніми навчальними закладами : навч. посібник / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 2004.-212 с.
5. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. - К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 308 с.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
8. Карамушка Л. М., Малинна М. П. Види інтерактивних технік та особливості їх застосування у підготовці менеджерів та працівників організацій // Актуальні проблеми психології, зб. наук, праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України, 2002. Т. 1,4,6.
9. Кравець В.П. Педагогіка і психологія : Гендерний аспект : навч. посіб. / В.П. Кравець, О.М. Кікінежді. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2004. – 124 с.
10. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – [7-е изд.]. – СПб.: Питер, 2007. - С. 200 – 214.: ил. – (Серия «Мастера психологии»),
11. Максименко С.Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С. Д. Максименко, М. М. Зароцький. – К.: Главник, 2005. – 112 с.
12. Мельник Т.М. 50/50 : Сучасне Гендерне мислення: словник / Т.М. Мельник, Л. С. Кобелянська. – К. : К.І.С., 2005. – 280 с.
13. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (філософсько-культурологічний аналіз) / В. І. Муляр. – Житомир : ЖІТІ, 1997. –214 с.
14. Набок М.В. Законодавчо-правові передумови управління ЗНЗ на засадах Гендерної рівності : конспект лекції для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів / М. В. Набок. – К. : ЦППО АПН України, 2004. – 16 с.
15. Навчальна програма курсу «Основи теорії Гендеру» /уклад. Н. Д. Чухим. – К. : Факт, 2003. – 84 с.
16. Ніжинська О. Модель компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів / О.О. Нежинська // Вісник післядипломної освіти : зб. наук, праць Ун-ту менедж. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих; редкол. О.Л. Ануфрієва [та ін.] ; голов. ред. В. Олійник. – К. : Геопринт, 2008. – Вип. 10. – С. 212 – 219.
17. Практикум по гендерной психологии / под ред. И.С. Клёцкиной. СПб.: Питер, 2003. – 479 ил. – (Серия «Практикум по психологии»).

- 18.** Психологія управління в освіті: курс лекцій та завдання навчального практикуму для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти / О.І. Бондарчук, Л.М. Карамушка, Н.Л. Коломінський та ін. – К. : Валевіна, 2006. – 160с.
- 19.** Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій : Гендерні аспекти : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / за наук. ред. Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової. – [2-е перероб. та доповн.]. – К.: Міленіум, 2006. – С. 90-97.
- 20.** Соціальна та гендерна справедливість і рівність у програмах професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів: навч.-метод. посіб. / кол. автор. : Магдюк Л. Б., Ілько І. В. та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К.: ТОВ «Стіс плюс», 2007. – 96 с.

Допоміжна література

- 1.** Агеева В. Жіночий простір. – К.: Факт, 2003.
- 2.** Ажгихина Н. гендерные стереотипы в современных масс-медиа // Гендерные исследования. – 2000. – № 5.
- 3.** Айвазова С. Русские женщины в лабиринте равноправия. Очерки политической теории и истории. Документальные материалы. – М., 1998.
- 4.** Аннан К. Годовой доклад о работе Организации. – Нью-Йорк: Изд. ООН, 2001.
- 5.** Антология гендерных исследований: Сб. пер. / Сост. и комментарии Е. И. Гаповой и А. Р. Усмановой. – Минск: Пропилеи, 2000.
- 6.** Аренд Г. Становище людини. – Львів: Центр гуманітарних досліджень, 1999.
- 7.** Афанасьев А. Н. Процессы о колдунах и ведьмах // Афанасьев А. Н. Дерево жизни. – М., 1982.
- 8.** Бадинтер Э. Мужская сущность. – М., 1995.
- 9.** Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М., 1990.
- 10.** Бебель А. Женщина и социализм. – М., 1959.
- 11.** Бейджент М., Ли Р., Линкольн Г. Был ли женат Христос? // Наука и религия. – 1997. – № 3.
- 12.** Беккер Г. Выбор партнера на брачных рынках // THESIS. – 1994. – № 6.
- 13.** Беккер Г. Человеческий капитал (главы из книги) // США: ЭПИ. – 1993. – № 11-12.
- 14.** Беккер Г Экономика семьи и макроповедение // США: ЭПИ. – 1994. – № 6.
- 15.** Берк П. Світ Карнавалу // Популярна культура в ранньомодерній Європі. – К., 2001. – С. 192 – 220.
- 16.** Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – М.: Художественная литература, 1973.
- 17.** Берн Ш. Гендерная психология: Пер. с англ. – СПб., 2001.
- 18.** Бер-Сижаль Э., Каллист, епископ Диоклийский (Уэр). Рукоположение женщин в Православной церкви. – М., 2000.
- 19.** Бовуар С. де. Друга стаття. – К.: Основи, 1994.
- 20.** Бовуар С. де. Независимая женщина // Наука и религия. – 1995. – № 3.
- 21.** Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884-1939. – К., 1995. – С. 231-243.
- 22.** Богачевська-Хом'як М. Национализм и феминизм // Гендерные исследования: Феминистская методология в социальных науках: Материалы 2-й Международной Летней Школы по гендерным Исследованиям (Форос, 1998) / Под ред. И. Жеребкиной. – Харьков, 1998. – С. 150 – 160.
- 23.** Болотіна Н.Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. – К., 2001.
- 24.** Болотіна Н. Б. Соціальне право. Гендерна експертиза. – К.: Логос, 2001.
- 25.** Бородин А., Бородин Д. Матриархат: опыт рассмотрения исторической утопии в феминистской перспективе // Женщины. История. Общество: Сб. ст. / Под ред. В. Успенской. – Тверь, 2002. – Вып. 2. – С. 99 – 121.
- 26.** Брайсон В. Политическая теория феминизма. Введение. – М., 2001.
- 27.** Брандт Г. А. Природа женщины как проблема. Концепции феминизма // Общественные науки и современность. – 1998. – № 6. – С. 167 – 180.
- 28.** Брандт Г.А. Природа женщины. – Екатеринбург, 2000.
- 29.** Бреслов Г., Хасан Б. Половые различия и современное школьное образование // Вопросы психологии. 1990. – № 3.
- 30.** Буроменський М.В. Міжнародне право. Гендерна експертиза. – К.: Логос, 2001.
- 31.** Бутовская М.Л., Артемова О.Ю., Арсенина О.И. Поло-ролевые стереотипы у детей Центральной России в современных условиях // Этнографическое обозрение. – 1998. – № 1. – С. 104 – 120.
- 32.** Вардиман Е. Женщина в древнем мире. – М., 1990.
- 33.** Василевская М., Габриэлян Н. Всплывающая Атлантида // Наука и религия. – 1996. – № 3.

- 34.Виноградова Т.В., Семенов В.В. Сравнительное исследование познавательных процессов у мужчин и женщин: роль биологических факторов // Вопросы психологии. – 1993. – № 2.
- 35.Власенко Н. С, Виноградова Л. Д., Калачова И. В. Гендерная статистика для мониторинга достижения равенства женщин и мужчин. – К., 2000.
- 36.Вовченко О.М. Гендерное равенство как социально-философская проблема. — М., 2000.
- 37.Воронина О. Женский вопрос // СССР: демографический диагноз. – М., 1990.
- 38.Воугел Э. Ф. Семья и родство //Американская социология. – М., 1972.
- 39.Всемирная конференция по правам человека. Венская декларация и Програма действий (июнь 1993 года). – Нью-Йорк: Изд. ООН, 1995.
- 40.Вулли Ф. Феминистский вызов неокласической экономической теории // THESIS. – 1994. – № 1-2.
- 41.Вулф В. Власний простір. – К.: Альтернативи, 1999.
- 42.Гавизова О. Ева или Дева? // Наука и религия. – 1994. – № 4.
- 43.Гегель Г. В. Ф. Философия права // Гегель Г. В. Ф. Сочинения в 14-ти т. – М, Л., 1929-1959. – Т. 7.
- 44.Гендер і культура: 36. ст. / Упоряд.: В. Агеева, С. Оксамитна. – К: Факт, 2001.
- 45.Гендер как интрига познания: Сб. ст. / Московский гос. лингвистический ун-т. Лаборатория гендерных исследований. – М.: Рудомино, 2000.
- 46.Гендерна демократія – стратегія ХХІ століття: від Пекіну до Нью-Йорку. 1995-2000 / Автор-упор. Л. О. Смоляр. – Одеса, 2000.
- 47.Гендерна експертиза українського законодавства (концептуальні засади) / Відп. ред. Т. М. Мельник. – К., 2001.
- 48.Гендерний аналіз українського суспільства. – К., 1999.
49. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К, 2002.
- 50.Гендерные аспекты социальной трансформации. – М., 1996.
- 51.Гендерные исследования. – 1999. – № 2.
- 52.Гендерные проблемы и развитие. Стимулирование развития через Гендерное равенство в правах, в доступности ресурсов и возможности выражать свои интересы: Пер. с англ. – М.: Весь Мир, 2002.
- 53.Гендерний калейдоскоп. Курс лекцій. – М.: Academia, 2001.
- 54.Гендерний фактор в языкe и коммунікації. – Іваново, 1999.
- 55.Костенко Н. В. Парадигми та фактичності нових мас-медіа // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. – № 6.
- 56.Краулей Э. Мистическая роза. – СПб., 1905.
- 57.Кримінальний кодекс України. Законодавство України про працю: 36. Норм. Актів: У 3 кн. – К, 1999.
- 58.Крістева Ю. Stabat Mater // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів, 1996.
- 59.Круглий стіл журналу «Венз»: Новий фемінізм очима католиків // І. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2000. – Число 17: Гендерні студії.
- 60.Лавриненко Н. В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект). – К.: Випол, 1999.
- 61.Лавріненко Н. В. Сексуальні домагання стосовно дівчат як форма насилля // Батьків не вибирають. – К, 1997.
- 62.Лаврінчук І.П. Трудове законодавство України. Гендерна експертиза. К.: – Логос, 2001.
- 63.Шевченко К.Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку: Монографія. – Харків, 2001.
- 64.Лобанова Л. Наука в Україні: місце в ній жінки // Гендерний аналіз українського суспільства. – К.: ПРООН, 1999. – С. 199-210.
- 65.Локк Дж. Избранные философские произведения. – М.: Изд. социально-экономической литературы, 1960. – Т. 1-2.
- 66.Лорбер Дж., Фарелл С. Принципы гендерного конструирования // Хрестоматия феминистских текстов: Переводы / Под. ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб., 2000. – С. 187-192.
- 67.Мазоні М. // Виднокола 2 // <http://www.vidnokola.kiev.ua>
- 68.Маланчук-Рибак О. Українські жіночі студії: історіографія та історіософія. – Львів, 1999.
- 69.Малві Л. Візуальна насолода і наративний фільм // І. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2000. – Число 17: Гендерні студії.
- 70.Мальшева М. М. Семья как институт воспроизводства традиционной Гендерной идентичности // Мальшева М. М. Современный патриархат: социально-экономическое эссе. – М., 2001. – С. 227 – 241.
- 71.Машика Т.А. Занятость женщин и материнство. – М., 1989.

72. Мельник Т.М. Гендерна експертиза українського законодавства (концептуальні засади). – К.: Логос, 2001.
73. Мельник Т.М. Гендерна експертиза українського законодавства. Сутність, необхідність та методологічні основи. – К.: Логос, 2001.
74. Мельник Т.М. Гендерна політика в Україні. – К, 1999.
75. Менделл Н. Теории феминизма // Гендерные исследования: Феминистская методология в социальных науках: Материалы 2-й Международной Летней Школы по гендерным Исследованиям (Форос, 1998) / Под ред. И. Жеребкиной. – Харьков, 1998.
76. Мид М. Культура и мир детства. Избранные произведения. – М., 1988.
77. Мид М. Одиночество, самостоятельность и взаимозависимость в контексте культуры // Лабиринты одиночества. – М., 1989.
78. Митина О.В. Женское гендерное поведение в социальном и кросскультурном аспектах // Общественные науки и современность. – 1999. – № 3.
79. Митрофанова А. В. Гендерный подход в педагогике // Введение в Гендерные исследования: Учеб. пособие / Под ред. И. В. Костиковой. – М.: Изд-во МГУ, 2000.
80. Михель Д. Западная культура в зеркале тела // Михель Д. Тело в западной культуре. – Саратов, 2000. – С. 3-22.
81. Мишель А. Долой стереотипы! Преодолеть сексизм в школьных учебниках. – Париж: ЮНЕСКО, 1991.
82. Мілет К. Літературне відображення // Сексуальна політика. – Київ, 1998.
83. Мілет К. Сексуальна політика. – К.: Основи, 1998.
84. Мольтман-Венд ель Э. И сотворил Бог мужчину и женщину // Вопросы философии. – 1991. – №3.
85. Національна стратегія поліпшення становища жінок в Україні. – Харків, 1996.
86. Національний план дій на 1997 – 2000 рр. щодо поліпшення становища жінок і підвищення їх ролі у суспільстві // Урядовий кур'єр. – 1996. – 15 серпня.
87. Національний план дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння Гендерній рівності у суспільстві на 2001-2005 рр. // Урядовий кур'єр. – 2000. – 11 листопада.
88. Нечаева Н. А. Идеал женщины в структуре гендерных картин мира // Гендерные тетради. – СПб., 1999. – Вып. 2.
89. Окно в русскую частную жизнь. – М., 1999.
90. Оксамитна С.М. Гендерні відносини крізь призму громадської думки в Україні і світі // Наукові записки На-УКМА – Т. 19. – Ч. II.
91. Олійник А.С. Конституційне законодавство України. Гендерна експертиза. – К.: Логос, 2001.
92. Осипова Н. Г. Теория и практика «влияния» средств массовой информации в современной зарубежной социологии // Вестник Московского Университета. Сер. 18. Социология и политология. – 2001. – № 1. – С. 92-103.
93. Павличко С. Фемінізм як можливий підхід до аналізу української культури // Павличко С. Фемінізм. – К., 2002.
94. Павличко С. Фемінізм. – К.: Основи, 2002.
95. Паркер С. Гендерні ритуали: вивчення етикету, суспільних символів та когнітивний аспект // Студії з інтегральної культурології 2. Ritual. – Львів, 1999. – С. 65 – 74.
96. Пекинські стратегії: Програма дій в Україні // Матеріали Всеукраїнської конференції «Стратегії Четвертої конференції зі становища жінок і програма дій в Україні» (20 – 29 червня 1996 р.). – Київ, 1996.
97. Перспективи паритетної демократії у політико-правовому полі України: 36. наук статей. – Харків, 1997.
98. Платон. Государство // Платон. Сочинения. – М., 1968 – 1972. – Т. 1 – 3.
99. Политическая декларация и Итоговый документ «Дальнейшие действия и инициативы осуществления Пекинской декларации и Платформы действий», принятые на двадцать третьей сессии Генеральной Ассамблеи ООН под названием: «Женщины в 2000 году: Равенство между мужчинами и женщинами, развитие и мир в XXI столетии», Нью-Йорк, 5 – 9 июня 2000 года // Пекинская декларация и Платформа действий и Пекин + 5: Политическая декларация и итоговый документ. – Нью-Йорк: Изд. ООН, 2002.
100. Поллак Р. Трансакционный подход к изучению семьи и домашнего хозяйства // THESIS. – 1994. – № 6.
101. Полуэхтова И.А. Телевидение как механизм социального контроля // Вестник Московского Университета. Сер. 18. Социология и политология. – 1998. – № 1. – С. 49 – 60.

102. Фрумин И.Д. Вызов критической педагогики // Вопросы философии. – 1998. – № 12.
103. Хейлз К. Як ми стали постлюдством: Віртуальні тіла в кібернетиці, літературі та інформатиці / Пер. С. Марічева. – К.: Ніка-Центр, 2002.
104. Хербст Ю. Назад к школе для девочек? // Гутен Таг. – 1990. – № 1.
105. Хорни К. Женская психология. – СПб., 1993.
106. Хоткина З. Летние школы по Гендерным исследованиям в России 1990-х годов как модель образования // Пол. Гендер. Культура: Немецкие и русские исследования: Сб. ст. / Под редакцией Э. Шоре и К. Хайдер. – М.: РГГУ, 2000. – Вып. 2. – С. 249 – 258.
107. Хоф Р. Возникновение и развитие гендерных исследований // Пол. гендер. Культура: Немецкие и русские исследования / Под. ред. Э. Шоре и К. Хайдер. – М., 1999. – С. 23-53.
108. Хрестоматия по курсу «Основы гендерных исследований». – М.: МЦГИ, 2000.
109. Хуке Б. Наука трансг рессировать. Образование как практика свободы // Гендерные исследования. – Харьков: ХЦГИ – 1999. – № 2(1).
110. Цивільний кодекс України (Витяг) // Попередження і викорінення насильства щодо жінок. Українське законодавство. – К, 1999.
111. Цивьян Т. В. Оппозиция мужской/женский и ее классифицирующая роль в модели мира // Этнические стереотипы мужского и женского поведения. – СПб., 1991. — С. 77-91.
112. Чодороу Н. Воспроизводство материнства: психоанализ и социология пола // Антология гендерной теории / Сост. и комент. Е. Гаповой, А. Усмановой. – Минск, 2000. – С. 29-76.
113. Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в ХХ ст. // Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2000. – Число 17. – С. 22 – 29.
114. Чухим Н.Д. Гендерна експертиза програми курсу «Релігієзнавство» // Гендерна експертиза нормативних курсів та навчальних програм соціально-гуманітарного циклу. – К, 2001.
115. Шаберт И. Гендер как категория новой исторической методологии // Пол, Гендер, культура / Под ред. Э. Шоре и К. Хайдер. – М., 1999. – С. 109 – 130.
116. Шведова Н. А. Просто о сложном: Гендерное просвещение (Пособие). – М.: Антиква, 2002.
117. Шевченко Н.В. Жіночі та Гендерні університетські курси (зарубіжний досвід) та перспективи їх інституціоналізації у вітчизняній вищій освіті // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2002. - Вин. 2: Педагогічні науки. – С. 92-97.
118. Шестаков Д. А. Супружеское убийство как общественная проблема. – СПб., 1992.
119. Шнырова О. Проблемы восприятия гендерных исследований в академической среде // Пол. Гендер. Культура: Немецкие и русские исследования: Сб. ст. / Под редакцией Э. Шоре и К. Хайдер. – М.: РГГУ, 2000. – Вып. 2. – С. 231 – 238.
120. Шовалтер Е. Феміністична критика у пущі: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / За ред. М. Зубрицької. – Львів, 1996. – С. 510 – 535.
121. Шпак Н. Подолання сексизму в мові // Рівність жінок і чоловіків: Світові тенденції та українські реалії. – К: Просвіта, 2001. – С. 66-70.
122. Шаберт И. Гендер как категория новой исторической методологии // Пол, гендер, культура / Под ред. Э. Шоре и К. Хайдер. – М., 1999. – С. 109 – 130.
123. Шведова Н. А. Просто о сложном: гендерное просвещение (Пособие). – М.: Антиква, 2002.
124. Чухим Н. Гендер та Гендерні дослідження в ХХ ст. // І. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2000. – Число 17. – С. 22 – 29.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://gender.undp.org.ua>
2. <http://www.vid.nokola.kiev.ua>